

Jiří Fanta

UNIVERZITA

PRAGO LINE

PRAGO / *LINE*

JIŘÍ FANTA

Univerzita

© Nakladatelství Jindřich Kraus – PRAGOLINE 2014

*Veškeré osoby a události
tohoto příběhu jsou smyšlené.
Jakákoliv podobnost jeho postav se žijícími
či již nežijícími osobami
je čistě náhodná.*

Autor

© Jiří Fanta

© Nakladatelství Jindřich Kraus – PRAGOLINE 2014

ISBN 978-80-87872-29-1

1 Loučení

Matka, krčíc rameny nad nepořádkem v obýváku, položila kufr pod okrasnou smokvoň u okna. Ustaraná tvář se jí rozjasnila, když se ve dveřích objevil syn Ondřej.

„Moc mi toho nedávej,“ hlesl mladík s dolíčky nedávno prošlé akné.

„Musíš něco mít,“ namítla.

V přimhouřených očích se mu zaleskla lhostejnost. Pokrčil rameny a odešel. Matka dál pokračovala ve skládání prádla do kufru. Teď, když odjede, bude tady smutno.

Letní ozón ho naplnil hřejivým pocitem bezstarostnosti. Naskočil na kolo a chvíli objížděl bloky kolem kostela redemptoristů. Pak prudce vyrazil k rybníku na severním okraji města. V uličce zahradních domků chvíli váhavě postával. Než se rozhodl, co dál, vyšla ven brunetka se sportovní brašnou přes rameno.

„Co ty tady?“ překvapeně vydechla.

„Nic, jedu kolem,“ pronesl váhavě. „Kam jdeš?“

„Do Jachtklubu. Mám tam sraz se strejdou,“ dodala důležitě.

„Můžu kousek s tebou?“ nesměle polkl.

Sešpulila rty: „Když myslíš.“ Pohodila hlavou a nadzdvihla tlačící tašku.

Loděnici u rybníka tvořily dva dřevěné baráky s malými okny obrácenými proti sobě do prostoru, sloužícího jako dílna pod širým nebem. U podvozku s kolečky tam natírali dva polonazi vodáci bok jachty Finn. V malé zátoce kotvilo několik podobných lodí. Vedle nich se pohupovaly oblé trupy dvou jol bez plachet. Ve dveřích jednoho klubovního baráku stál mohutný muž s řídkými vlasy na opálené hlavě. Asi kapitán, napadlo Ondřeje.

„Ahoj, strejdo,“ usmála se na něj neteř Helena.

Ondřej se ji snažil zadržet. „Tak večer, jó?“

Neobrátila se, jen pokývala hlavou.

Dnes je to naposled. Pak se asi dlouho neuvidí. Zítra se jede do Prahy ubytovat u příbuzných. Zbytečně brzo. Škola začíná až v říjnu. Chtějí to, tak musí jet. Představa odchodu v něm vyvolávala mrazení. Tady se narodil a měl kamarády. Pak tu byla Helena, kterou potkal v zimě ve vlaku přeplněném lyžaři.

Ten večer mu z očí prosvítal smutek a nejistota. Když ji líbal, přál si zůstat.

„Budu ti posílat zprávy,“ slíbil.

Na jejích řasách poletovali netrpěliví motýli něhy. „Budu čekat,“ dodala smutně.

2 Schůze

Ze zbytnělých těl se vytratil rozum a vystřídaly ho záchvěvy utajovaných obav. Profesorka historického materialismu kývla na opozdilce, který se objevil ve dveřích. Sálem šuměly hlasy vedoucích kateder Společensko-vědní fakulty univerzity hlavního města. Ostatní, vědomi si své subordinace, mlčky přikyvovali nebo jen, tu a tam, prohodili několik nejasných vět.

Na vyvýšené pódium s řečnickým pultem vystoupal kolébavým krokem na plochých nohou akademik Ostroň. Padesát přítomných ztichlo.

„Co nám asi dědek řekne,“ obrátil se žertem docent Mleta na svou asistentku, sedící vzpřímeně po jeho pravici. Povinně se usmála a ještě více se narovнала.

Akademik přelétl zrakem hlavy přítomných a po odkašlání začal s projevem.

„Budeme muset změnit náplň výuky a připravit nové materiály pro studenty. Je toho hodně,“ neznatelně si povzdechl a přenesl váhu na druhou nohu. „Řada z vás se bude muset přeškolit. Něco tady necháme. Je demokracie a jsme na akademické půdě,“ zdůraznil.

To něco bylo nejasné, ale patrně šlo o lidi z jeho blízkého okolí. Akademik Ostroň byl děkanem a současně vedoucím katedry dějin ekonomických teorií. Změny se dotknou všech bez výjimky. Vzhlíželi proto netrpělivě k rovně zastřižené bradce akademika a hledali v jeho slovech oporu.

Po něm promluvil sociolog Petras, známý svým přímočarým postojem k politickým liniím. Přípravoval půdu pro obrat, který musí on a jeho katedra provést. Nutné změny skryl pod pojem alternativa. Nemůže vypadat jako přitakávač. Rozšíří výuku a demokraticky ponechá nedotknutá stará témata.

„Filozofie byla vždy cestou...“, deklamoval za pultem mladý docent Vobrátil, „za poznáním...“, polkl. „Jsme připraveni dostat této nové výzvě, která nás osvobozuje od stereotypů.“

„Blbost,“ šeptl Mleta asistentce. Pokrčila rameny a lehce se zachvěla. „Nic moc se nezmění. Ledaže by vypadlo pár idiotů,“ upřesnil.

„...musíme analyzovat stávající...“, pokračoval Vobrátil.

Mleta se znechuceně zašklebil. „To už máš za sebou a příslibili ti za to profesuru,“ zamumlal.

Zavrtěl se nudou a jeho oči zabloudily k vysokému oknu pseudorokokového sálu, kde nazrzlá blondýna úspěšně simulovala zájem o přednášku. Měl rád změny. Přinášely radost a vykvétaly náhle s nečekanou krásou. Nazrzlou blondýnu Irenu potkal koncem letního semestru v prázdné knihovně a za regálem společensko-vědních spisů jí učinil nabídku ke sblížení. Podanou ruku ze slušnosti neodmítla. Byla však malá a vysoký Mleta jen chvíli zaváhal, než vytáhl z police objemný spis Bohatství národů Adama Smithe a podložil knihu pod její nohy. Poptávka a nabídka se sešly v bodě rovnováhy a oba uspokojoila. Teď se dušoval, že to byl první díl Marxova Kapitálu, co vyrovnal jejich třídní rozdíly.

Tlačily ho boty a odpuzovala jasnozřivost řečníků. Kouzelníka Žita nakonec vystřídá král Ječmínek, mudroval. Národ dokázal vždycky ublížit nejvíc sobě. V krátké přestávce před nástupem dalšího přihlášeného se odbelhal na chodbu. Na jejím konci usedl na dřevěnou lavici a sundal tlačící boty. Z očí mu zmizela jiskra slasti, když viděl, že se k němu blíží kulatá hlava ředitele Centra evropských studií. Vsunul nohy zpět, sykl bolestí a pomalu vstal.

Franta Turn vykotal pozdrav a podal Mletovi zpcenou ruku.

„Co... tomu... říkáš?“ zeptal se telegraficky.

Mleta jen pokrčil rameny.

„Znal jsi Prokūpka?“

„Toho ekonometra?“ zkoumavě se zadíval na Turna.

„Je po smrti,“ vyrazil ze sebe Turn.

„Nakonec skončíme všichni v lihu, jako kvasinky,“ cynicky podotkl Mleta.

S bolestí ztrácel trpělivost. Boty vedly svou.

Turn svraštil obočí. „Dostal infarkt při přednášce. Studenti ho křísili půl hodiny. Když dorazil lékař, bylo už pozdě.“

Proč mu to říká? S Prokúpkem se setkal asi dvakrát na nějakém semináři. Neznal ho. Znovu se zkoumavě zahleděl do nepokojných očí zástupce ředitele.

„Nechtěl... bys... k nám?“ vypálil otázku s razancí kulometné dávky Turn. Mleta přijal nabídku s klidem indiánského náčelníka. Má i jiné možnosti.

„Musel bych o tom něco vědět...“

„Máme několik volných míst. Zastav se, když budeš mít zájem. Nebo zavolej,“ podal mu navštívenku.

„Jdeš tam?“ Turn obrátil hlavu k sálu.

„Za chvíli,“ nepřesvědčivě přitakal.

Když Turn odešel, rychle se posadil a znovu si ulevil od bolesti. Chvilí počkal, až utichl hluk na chodbách. Pak se, s botama v rukách, tiše vykradl ven z budovy. V ponožkách přešel trávník univerzitního parku a nastartoval vůz. Při výjezdu z areálu se rozhlédl a hned nato přišlápl rychlostní pedál zpocenou ponožkou.

3 Profesor

Profesor Alexandr Alexandrovič Mravskij učil na Moskevské univerzitě matematickou ekonomii. Ve tváři, připomínající starozákonního proroka, měl vepsáno odhodlání mučedníka pravdy a víru v nesmrtelnost vědy. Mluvil suchým hlasem přesýpacích hodin a jeho dlouhé kostnaté ruce kreslily na tabuli řecká písmena proměnných s láskou středověkého malíře. Narodil se v Kazani v době, kdy už bylo jasné, že trojúhelník nemusí být součtem dvou pravých úhlů. Hyperbolická geometrie zasáhla i do života profesora Mravského a odкрыla fakt, že všechno může být jinak.

Alexandr Alexandrovič se neopíral o přízeň profesorského sboru ani studentů. Byl to solitér, vybroušený diamant rozumu. Na tržištích s ně-

kolika málo druhy zeleniny a ovoce zkoumal uložení brambor, dýní a okurek v krabicích. Rozčilovala ho nízká ekonomická efektivnost skladování. Prostor musí být zaplněn, tvrdil a zarputile odmítal přijmout jiné matematické řešení nežli to, vycházející od Pythagora. Rozčarován tím, že platí pouze pro devítirozměrný prostor, si ve třicetistupňovém mrazu stoupl do fronty na pomeranče. Nehodlal nic nakupovat, jen potvrdit svou novou teorii. Na dosah pultu začal přemisťovat pomeranče mumlaje si při tom: „Tak točno, tak točno...“ Nestačil to ani devětkrát zopakovat, když ho někdo udeřil holí přes záda a promrzlý dav mu začal spílat slovy donských kozáků. Nakonec skončil v cele, ve které to páchlo po spálené cibuli. V rozčilení pomaloval stěnu cely samými devítkami.

Turn se dostal k profesorovi Mravskému shodou několika okolností. Byl nadšen jeho přednáškou na pražské Vysoké škole ekonomických věd, kde profesor přirovnal fungování socialistické ekonomiky ke složitému soukolí odběratelsko-dodavatelských vztahů. Námitku jednoho studenta, že neefektivněji vyrábí ten, kdo nic nedělá a má proto nulové náklady, odbyl slovy: „Ničevó, nas mnoho i my možem sdělat vsjo.“

Druhou okolností, která způsobila, že se ocitl na Moskevské univerzitě, byla jeho náklonnost ke státotvorné straně. Přesvědčen o liniích jejích pravd, stal se jedním z mála studentských kandidátů na odznak se srpem a kladivem. Pak už šlo všechno hladce. Po skončení čtvrtého semestru odejel do Moskvy, přímo k Alexandru Alexandroviči.

Alexandr Alexandrovič ho přijal s asketickým klidem vševěda. Odrecitoval mu uvítací fráze a sledoval pozorně konformní kývání hlavy Turna. Bude bydlet v areálu univerzity a večer se dostaví na zahajovací večírek, připomněl profesor.

„Mného štášťa,“ podal mu přes stůl ruku.

Turn příčinlivě vykoktal: „Spa...sí...bo.“

Na večírku se v Turnově rozpálené hlavě převařily myšlenky a začal tančit s Rajsou, statnou komsomolkou z tatarské autonomní. Při tempo di waltz ruské lidové Požalej zakopl o nohu stolu a upadl na mísy se sladkými zákusky. Polítý vínem a chladným potem nezdaru, zvedl Turn svou tanečnici a bez rozloučení se vytratil do tmavé moskevské noci.

Ráno se probudil na lavičce, bohatší o zkušenost a chudší o měsíční stipendium. Stačil se ještě včas dostat na přednášku o sovětské agrono-

mii. V posluchárně jeho černé šaty a košile se zaschlými skvrnami od vína vyvolaly radostný šum. Usedl vzadu a po skončení přednášky zmizel do svého kolejního pokoje. Na chodbě se pod věčně tekoucí vodou osprchoval a na chvíli ulehl na drátěnou postel. V hlavě se mu pletla ruská slova s českými. Peníze nebo děngi, pořád to znělo stejně. Napíše domů a zkusí si půjčit od spolubydlícího Araba. Musí se uskrovnit. Posílen představou hrdého kandidáta nezlomných bolševiků, zařval do tichého prostoru pokoje: „Ničevó!“

Od Araba Madžida si Turn půjčil pár kopějek a koncem měsíce mu přišel z domova balíček s pěti konzervami. Na Arbatském prospektu si kupoval dýňová semínka a zapíjel je levným sokem, nabízeným v kioscích s denním tiskem. Chodil do bufetů s šašliky na špejlich párátek, páchnoucích cibulí a neurčitou vůní masa. Pak se, se seabemrskáčskou nezdolností, vrátil do studovny, kde uprostřed děl socialistických klasičků čerpal vědomosti, ale i zatvrzelou posilu do příštích dnů.

4 Tetička

U vchodu do vily uvítala Ondřeje tetička úsměvem řídkých zubů. Postavil kufr na zem, zašeptal pozdrav a lehce stiskl studenou ruku vykukující z širokého rukávu županu.

„Tak pojď,“ kývla hlavou.

Po upravené cestičce zamířili k terase s pergolou ukotvenou pevně ve zdi. Velké květy klematisu tu vytvářely průsvitný stín. V zahradě spatřil Ondřej bedýnky naplněné ovocem.

„Strejda to včera česal,“ poznamenala tetička a ukázala na vchod do zimní zahrady. Na jejím konci vystoupali do obývacího pokoje.

„Posaď se,“ zaševelila, „nemáš žízeň?“

Ondřej zavrtěl hlavou. „Naši vás pozdravují,“ přednesl naučenou frázi.

Posadila se naproti němu a odhalila kolena. Asi pod tím nic nemá, pomyslel si Ondřej. V duchu se zastyděl. „Kde je strejda?“

„Je s Patrikem na plovárně. U nás to nejde. Bazén je zarostlej,“ povzdechla si. „Má na to někdo přijít,“ dodala.

„Připravili jsme ti pokoj,“ přerušila rozpačité ticho. „Počkáme ale na strejdu.“

Za chvíli se dole ozvaly hlasy. Do pokoje vstoupil opálený dlouhán s pleší uprostřed hlavy. Za ním se na baculatých nohách krčil Patrik.

Strýc Jan hlaholil. „Tak už jsi dojel? Byli jsme si trochu zaplavat. Na plovce,“ ušklíbl se, „řeka je studená a špinavá...“

Desetiletý Patrik, ukrytý za zády otce, si dodal odvahy. „Hraješ byznys?“ zadíval se prosebně na Ondřeje.

„Taky,“ přikývl Ondřej.

„Tak já to přinesu,“ ožil Patrik.

„Nech ho odpočinout,“ zasáhla tetička. „Budeš mít ještě dost času.“ Vstala a odešla do kuchyně.

„Co matka?“ vyzvídal strejda.

Pokrčil rameny. „Pořád stejně.“

„Ukážu ti pokoj,“ vybídl Ondřeje.

Pokoj pro služky byl čistě vymalován a kromě postele a skříně v něm nebylo nic. Ondřej tiše naslouchal strýcovu výkladu. Z kuchyně zaslechl hlas Patrika, dožadujícího se odpovědi. „Bude tady dlouho?“

Sešli pod pergolu a za chvíli k nim dorazila tetička v šortkách s tácem plným limonád.

„Zítra bys mi moh pomoci,“ ukázal strýc ke skupině slivoní, na kterých dozrávaly dužnaté plody meruněk.

Přikývl. Nepříjemný pocit manipulace se Ondřejovi smísil s pocitem osamění. Vzpomněl na Helenu a jejich loučení. Uložil si ten zážitek jako obranu proti všemu a všem. Moc neposlouchal. Patrik na něho zkoumavě zíral a tetička po chvíli odešla připravit večeři. Strýc stále něco vyprávěl o zahradě. S přibývajícím šerem se dostal do nálady. Donesl lahev slivovice a naléval si v překotném tempu. Po každém vtipu svého muže začala tetička přerývaně hýkat. Patrika, který se domáhal pozornosti, poslal drsný hlas strýce spát. Tetička ho vzala za ruku a odtáhla dovnitř.

„Je tady pěkná verbež,“ naklonil se strýc k Ondřejovi.

Ten se nechápavě zadíval do jeho zarudlých očí.

„Sledovali mě!“ ukázal prstem do třetího patra vily. „Copak za to můžu, že jsem vyženil tohle?“ rozmáchl se tak, že málem spadl ze židle, „a vyslyšali, parchanti!“

Vrávoravě vstal a posadil si obrácenou sklenici na hlavu. Začal tančit.

„To je kozáček! Hajzlové!“ vykřikl.

Ve dveřích se objevila překvapená tetička.

„To koukáš!“ naklonil hlavu a spadlá sklínka se roztříštila o beton podlahy.

Strejda žil v představách v předrevoluční době, kdy mu do vily nasadili domovníci donášející policii. Sedlina trpkých vzpomínek v něm vyvolávala občasné záchvaty vzteku. Udavačka tu stále bydlela.

Bylo pozdě. Ze zahrady sem začal proudit chladný vzduch. Svíravý pocit žaludku se u Ondřeje proměnil v neznámý pocit smutku. Nasával tiše jeho dech vetkaný do pavučin polapených snů. Natažený v posteli sledoval přibývajícím světlo měsíce měnící trny pochyb v chladivou moc naděje.

5 Příklad

Pohrnou se sem lidé, které vyhodili, uvažoval Mleta, když se doma svlékal. Při zalepování puchýřů ho vyrušil telefon. Dobelhal se k přístroji a neochotně se představil. Chvilí naslouchal přílivu slov.

„Kdes říkala, že to bude?“ přerušil hlas profesorky Krombachové.

„V Městské knihovně. Nechtěl bys tam něco říct?“

„O čem to bude?“

„Něco o privatizaci. Chtějí něco kritického,“ poznamenala profesorka.

„Nevím. Mám teď hodně práce,“ váhal.

Vyčká. Do sluchátka hučel souhlas s akční Krombachovou. Nakonec byl docela rád, že ho nepustila ke slovu. Revoluce byla triádou opojení, vystřízlivění a zhloupení. Tomu poslednímu se chtěl vyhnout.

Na záznamníku byly tři hovory.

Dan se chce sejit. Zatím mu nebude odpovídat. Druhá zpráva byla od studentky, netrpělivě se snažící udělat na třetí pokus zkoušku z makroekonomie. Podíval se do diáře a oznámil sekretářce, kdy tam bude. Na posledním záznamu ho nějaký člověk z dozorčí rady žádal o schůzku. Počká to, pokýval hlavou.

Uveleben v křesle se začal probírat papíry, které se mu hromadily na psacím stole. Lenost mu vykreslila vrásky na tváři. Musí napsat skripta

o makroekonomii, povzdechl si. Kohout se na to taky chystá. Budou se teď hrabat v domácím produktu, namísto národního důchodu. Je málo peněz, tak se nenechá předběhnout. Znovu se ozval telefon.

„Přijdeš?“ ozval se naléhavý hlas.

Mleta chvíli váhal s odpovědí. Byla to Miriam, sebestředná hysterka, kterou potkal na jednom semináři a strávil s ní noc. Od té doby se jí snažil zbavit.

„Nejdeš někam?“ otázka se pověsila na háček odpovědi.

„Teď ne,“ řekl suše.

„A čas asi nemáš?!“ začíselo infantilně.

„Něco píšu,“ zamumlal.

„Nemůžu zavolat?“ polkla, „nebo přijít...?“

„Ozvu se,“ nechal příslib doznít v prostoru ticha. „Někdo se sem dobývá. Budu muset končit,“ zalhal a zavěsil.

Za chvíli se znovu ozval telefon.

„Promiň, ale potřebovala bych s tebou nutně mluvit,“ naléhala Miriam.

„Mám teď málo času. Co potřebuješ?“ zeptal se netrpělivě.

„Poradit s rozvodem,“ zaútočila.

„Nejsem advokát,“ ohradil se.

„To nevadí. Chtěla bych tě vidět,“ zaprosila.

„Zavolám, slibuji. Teď mě omluv. Mám tu návštěvu. Kolegu,“ znovu se jí snažil setřást.

„Budu čekat,“ zaslechl její plačtivý hlas.

Tenhle fiskální rok skončí deficitem, ušklíbl se. Víc asi bude těch, kterých se nezbaví, nežli těch nových. Ženy jsou jako byliny, povzdechl si. Podobné, záhadné i záludné. Hlavičky bedrníku, řebříčku, fenyklu nebo bolehlavu vypadají jedna jako druhá. Všechny se snaživě stáčejí ke slunci. Některé voní mládím, jako řebříček, jiné léčí srdeční choroby, jako bedrník, anebo touží zdomácnět, jako fenykl. Dutý stonek bolehlavu přináší bezbolestnou smrt. Jako manželství, pomyslel si Mleta. Na pomalé umírání má ještě dost času.

Vstal, otevřel okno a hlubokým nádechem vyrovnal kyslíkový deficit. Protáhl se a neochotně se vrátil k psacímu stolu, k metafyzickým úvahám o rozdělování společenských statků.

6 Svatba

Veselé tváře zakrývaly usazený smutek. Zahalené postavy netrpělivě podupávaly v třicetipětistupňovém mrazu. Z dálky byly slyšet zvonky trojky, která se po chvíli zastavila před nízkou budovou místního sovětu. Koně si odfrkli a z dek se vysoukal ženich Turn s nevěstou Rajsou. Obloha se radostně zachvěla a z oblaků začala rozhazovat konfety sněhu. Z konce ulice sem doléhaly nepravidelné úderý dveří Polytechnického institutu, které měly místo automatického zavírání gumu z duše žigulíka. Slavnostní obřad se nesměle klubal z bílé skořápky mrazu a jako kuře nevěřičně zíral, co bude dál.

Turn se jen zvolna vzpamatovával z tanečního pádu. V univerzitní studovně trávil dlouhé hodiny, obávaje se tentokrát duševního pádu na nesprávnou stranu. Zhuštěný prostor úvah o socialistické ekonomické rovnováze ho naplňoval radostí a očišťoval ho od vtíravých myšlenek na taneční krůčky po kluzkém parketu. Při přednáškách sedával v zadních lavicích, uzavřený do pochmurných úvah o svém společenském selhání. Nemůže za to, očišťoval se. Nevěděl, že mu Rajsas na přímluvu profesora Mravského odpustila.

„Durak,“ sdělil profesor kypré Rajse. „Vot ničevó. Nádo pogovorít s nim.“

Snaživě přitakala. Oči se jí při tom zalily slzami. Na přednášce usedla vedle něho, obracejíc k němu své velké králičí oči. V její přítomnosti se Turnovo zklamání pomalu rozpouštělo jako zlato v lučavce.

„Budeme se učit spolu, jestli chceš,“ nabídla mu přátelsky.

Pokýval souhlasně hlavou a přestal myslet na domov. Začal teď o sebe víc dbát. Koupil si ostříč na žiletky a každé ráno se pečlivě holil. Na přednášky a semináře chodil se vztyčenou hlavou, obklopen vůni pravé ruské voňavky.

Proměněného Frantu představila Rajsas studentskému kroužku národních písní.

Když se ani na třetí pokus nemohl trefit do tónu udaného pianistou, stáhl se znovu do sebe. Zklamáná Rajsas se mu začala vyhýbat.

Ztracená naděje rodí revolucionáře. Začal teď cvičit výslovnost. Při soustředění to šlo dobře. Rozptýlený prskal. Rajse vyčítal nové ponížení.

Zpěv mu nikdy nešel. Na pionýrských besídkách dělal obvykle slepičku nebo kachnu. Ve sborovém přednesu básní mu přidělovali jen krátké slovo. Pohrála si s ním ruka zrady, utvrzoval se. Už nikdy nepodlehne.

Profesor Mravskij nevěděl o této roztržce a koncem semestru jim společně zadal esej o Cenoobrazování v socialističeském chozjajstve, tj. O cenové tvorbě v socialistickém hospodářství. Rajsja to přijala jako katalyzátor svých výčitek. Počila Frantu sladkým úsměvem halvy.

„Nevadí ti to?“ našpulila rty.

Pod jejím pohledem roztávalo jeho přesvědčení nepodlehnout.

„Kdy budeš chtít začít?“ pružina jejího hlasu zakolísala. Králičí oči se zastavily na jeho údivu.

„Můžeme hned,“ nedala mu vydechnout.

Turn rázně ukončil počínající přátelství s vodkou. Znovu se začal zhlížet v matném skle zrcadla. Zkoumal každou chybičku svého profilu. Zklamán zjistil, že pružnost poprávky jeho hlavy po vlasech způsobila, že jich měl stále dost, ale pro stále menší hlavu. „Hmota zmizela,“ vzpomněl si na povzdech Vladimíra Iljiče v jednom jeho stěžejním díle. Na noc si bral sítku a třikrát týdně užíval šampon. Zmrzlinářka mu poradila čerstvá vejce. S jejich zaschlými zbytky vyčesával i svůj řídnoucí porost. Začal experimentovat. V knihovně lékařského institutu našel starý recept. Kořen lopuchu, rozmarýn a kopřivu utopil v lahvi alkoholu a masíroval si tím hlavu.

Rajsja sledovala jeho počínání se starostlivostí příslušníka NKVD. Napsala svému příbuznému, který se spojil s dlouhověkým Matfijem. Geront Matfij žil v osamělé chatrči v gruzínských horách. Stýkal se víc s ovceci nežli s lidmi a byl velmi zbožný. Při jedné návštěvě mu bolševici vyměnili ikonu svätce Vladimíra Svjatoslaviče za Vladimíra Iljiče. Děda, který byl skoro slepý, si toho nevšiml a dál klekával před obrazem, modle se za spásu svojí duše. Uctívání vůdce lidu se dostalo do novin a děda Matfij se stal váženým občanem nejen Gruzie, ale celého Sovětského svazu. Jeho radu, co s vlasy, předala Rajsja utrápenému Frantovi. Po této radě byl konečně holohlavý.

Po slavnostním slibu věrnosti se k nim vrhla Zlatá horda příbuzných, aby je oba políbila. Uslintané tváře se jim před sovětem pokryly krystaly ledu. Malý Ivanuška zatahal otce za rukáv kožichu.

„Děduška Maróz!“ zvolal radostně.

„Nět, nět, máličik,“ opravil ho tatínek, „éto naš čelavěk.“

7 Bouře

Helena čekala Ondřeje na nádraží. Objevil se jako poslední, hekaje pod těžkým kufrem.

„Co v tom máš?“ zeptala se škádlivě.

„Zlatý cihly,“ usmál se. Položil zavazadlo a políbil ji.

„Meruňky. Posílá je strejda. Matka to má zavařit.“

Před domem se s ní loučil.

„Sejdeme se v šest u rybníka. Souhlasíš?“

Přikývla a usmála se.

Chvíli se za ní díval.

Šťastná matka vyšla z kuchyně a když uviděla v předsíni těžký kufr naplněný meruňkami, pronesla rezolutně: „Pojedeš tam až koncem září.“ Zlobila se, že ho bratr využil.

„Co s tím budu dělat?“ zanaříkala. „Měl by ti zaplatit!“ pronesla hněvivě. Pak se uklidnila. „No jó, celej on,“ pokrčila rameny.

Syn byl jediné, co měla. S manželem se rozvedla před osmi lety, krátce po jeho návratu z montáže v Indii. Uvítal ji zpěvem vysvobození z hmotné existence: Haré Kršna máhamantra. Nepoznávala ho. Vysedával na čada, vlněné dece, ponořen do hledání nekonečné pravdy Ráma. Vyžadoval zeleninové jídlo sabdží a placky puri. Chodili k nim podivní lidé v suknicích dhóti a vedli řeči, kterým nerozuměla. Někdy donesli mrdangu, buben zhotovený z hlíny a kravské kůže. Stále bylo slyšet „Ó můj pane“, ómkara, a pokoje byly naplněny nedýchatelným vzduchem vonných tyčinek. Chvíli to trpělivě snášela. Později mu vyčetla lenost. Marně se jí snažil vysvětlit dobrovolné přijetí nesnadného úkolu k dosažení dokonalosti. Nakonec odešel hledat duši jinam.

„Nebylo to tak strašný,“ snažil se jí uklidnit Ondřej.

Matka vysílala dotazy z kuchyně. Ondřej uvelebený v křesle obýváku jí nedbale odpovídal. Po obědě se ho snažila zdržet. Zadával se na ni prosebně. „Mami, chci se podívat za kamarády.“

„Přijď včas!“ rezignovala.

Objel na kole několikrát kostel, a pak zamířil ke Klubu železničářů. Bývalé kino nyní užívali ochotníci a amatérští hudebníci. Vtáhl kolo dovnitř a postavil ho vedle opuštěné pokladny. Protáhl se lítačkami se dvěma kulatými okénky a v šeru před jevištěm spatřil siluetu kvěťákové

hlavy Ivana Kastnera. Na jevišti dvě postavy v prkenném postoji cosi vykládaly o okurkových chlebičcích. Přisedl k Ivanovi. Jeho kudrnatá hlava mu kývla na pozdrav.

„Co to je?“ zašeptal Ondřej.

„Filip od Oskara Wilda.“

Chvíli mlčky pozoroval scénu. Plynoucí slova narážela na nehybné postavy a dodávala hře ráz loutkohry.

„Ne tak vlažně. Netancujete tady maděru,“ zakřičel na ně Ivan.

„Jste jak dřevěný. Anglickej humor neznamená, že musíte furt stát na jednom místě!“ rozčiloval se. Na chvíli se uklidnil a začal listovat ve zmačkaném manuálu. „Zkusíme konec prvního dějství,“ rozhodl.

Ondřej ještě chvíli naslouchal proplétání hlasů herců. Pak se naklonil k Ivanovi: „Kdy to bude?“ ukázal na jeviště.

„Asi v polovině září. Dám ti vědět,“ ujistil ho Ivan.

Venku to Ondřej rozjel naplno. Za necelou půlhodinu se ocitl na odbočce k hradu. Silueta jeho dvou na sebe položených kvádrů na vrcholu zelenomodrých stromů šířila velebnost do ticha lesních strání a vytvářela kruh neviditelného spojení s minulostí. Lehkým stoupáním dojel na otevřené prostranství, kde menhir buližnickové skály připomínal cukrkandl na provázku. Opřel kolo o skálu a vyšplhal na malou plošinu, několik metrů nad zemí. Spustil nohy dolů a zhluboka se nadechl. Chvění pozdního léta prostupovalo lesem a přinášelo jemné šumění listů roztroušených buků. Znovu se hluboce nadechl a začal myslet na Helenu. Spolu s kořeněnou vůní pryskyřice nasával i pocit jistoty. Je sám! Uprostřed přírody, na dosah Heleniny ruky, v duhové pavučině lásky třpytící se ve strunách spektra.

Ze zasnění ho vyrušil křik sojky. Sestoupil dolů. Chvíli přemýšlel, má-li se zastavit doma. Pak se rozhodl objet město. Kodrcání lesní cesty vystříдалo šumění asfaltky. Klonící se slunce zahaloval jemný opar ledových krystalů. Věže a kovadliny mraků nastříkané do troposféry sprejem páry se nad zemí rozložily a nechaly dolů vypadávat velké kapky. Když zahýbal k hrázi rybníka, začalo se mu lepit promoklé triko na tělo. Vítr zabodával šikmé praménky deště do hřebínků vln. Na místě, kde se měli sejít, opřel kolo o vzrostlou olši a přitlačil se k jejímu kmeni. Mělké zářezy okrouhlých listů tu mírnily přívaly vody. Ustávající vítr připustil dešti kolmý pád. Temné nebe prořízl růženec blesku. Ohlušující

rána hromu se protáhla údolím a zahrozila temným duněním periferii města. Zatřásl se zimou. Déšť usazený nad krajinou nabral pravidelný rytmus. Bylo čtvrt na sedm. Počká do půl, a pak se vydá domů. Snad to přejde, doufal. Helena to určitě vzdala. Nemá to daleko, ale v tomhle počasí to nemá smysl. Zavolá jí. Po chvíli přejel naposled očima okolí, nasedl a rychle přehodil na nejmenší kolečko. Námahou se mu nahrnula krev do hlavy.

Promoklý a zpocený začal doma pokašlávat. Ráno mu matka naměřila devětatřicet stupňů.

8 Perestrojka

„Už jsi to četl?“ zaútočil suchý hlas na Alexandra Alexandroviče.

„Co to je?“ ukázal na knihu ležící na stole konferenčního sálu.

„Napsal to generální tajemník. Budou změny,“ polkl Fjodor Petrovič.

„Ukaž,“ natáhla se přes stůl Naděžda Pavlovna a zabořila hlavu do knihy jako pták pod křídlo noci.

Diskuze ustala, když do zasedačky vstoupil rektor a dýchavičně zasedl do čela obdélníkového stolu. Nahromaděná únava usazená v jeho očích hledala cestu k uvolnění. Žlutá pilulka, kterou vzal před čtvrthodinou, zpomalila sebestředné hroucení a mírnila zákal jeho pohledu. Předal hned slovo vědeckému tajemníkovi.

„Soudruzi,“ zasvítil bílým zlatem ošetřených zubů tajemník, „na plenárním zasedání strany se hodně hovořilo o vědě. Otevřeně a kriticky. Žádná halasná prohlášení,“ zdůraznil, „ale pečlivě připravený program. Více světla veřejné informovanosti, podpora novým námětům, více dialogu, demokracie a hlavně nového myšlení. Nejsou to hotové recepty, ale život. To je náš učitel, stejně jako Lenin. To jsou síly roztácející setrvačnické přestavby,“ zvedl hrdě hlavu: „A my, soudruzi, musíme být při tom!“

Alexandr Alexandrovič nechal hlas tajemníka prostupovat sálem a znovu se ponořil do úvah o hypersférách, kde n přesahuje devítku. Nedávná návštěva Indie ho znejistila. Usměvavý Ind v Dillí nabízel na tržišti pomeranče, citróny, rajčata a cibuli na pultech v matematické sestavě minimálních mezer. Nikde nic nepřebývalo. Myšlenky se mu